

**Підвищення рівня
фінансової грамотності та
сприяння
забезпеченню рівних
можливостей для
вразливих груп населення**

Навчальну програму підготував:
Аттіла Месарош

**ПРОГРАМА LIF РЕАЛІЗУЄТЬСЯ ЯК ПРОЕКТ
УГОРСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ЗА
ПІДТРИМКОЮ КАНАДСЬКОГО ЧЕРВОНОГО
ХРЕСТА.**

**Особи, відповідальні за реалізацію
проєкту:**

**Агнеш Абігель Біро
Ілдіко Беттіна Босак
Юдіт Валлер-Фекете**

Джерелом ілюстрацій на початку розділів у цьому документі є онлайн-колекція Pinterest. Ілюстрації слугують візуальним доповненням

Будапешт 2026

ЗМІСТ

Вступ	5
Мета навчального матеріалу	5
Метод передачі знань	5
Захист у фінансовій сфері	6
Рівність можливостей та інклюзія	7
Фінансова обізнаність	8
Вступ	10
Вибір рахунку	11
Рахунок для перерахування коштів	11
Що для цього потрібно	11
На що слід звернути увагу під час відкриття рахунку	12
Як вибрати банк??	12
Інкасо	13
Сімейний бюджет	14
Ключові слова	14
Сімейний бюджет	14
Чому ми про це говоримо?	14
Бюджет домогосподарства	15
Сімейний бюджет проти щоденника витрат	15
Як скласти сімейний бюджет?	16
Місячний бюджет	18
Таблиця річного бюджету	19
Таблиця місячного бюджету	19
Фінансові пригоди	20
Гра	21
Закриття	23
Кредит	25
Кредит: обдумане рішення у фінансових справах	26
Ключові слова	27
Кредитоспроможність	27
Про відсотки	28
Види кредитів	29

На що тільки не	33
Які види страхування зазвичай укладають разом із кредитом?	33
Про ризики надмірної заборгованості	35
Чому не варто погашати кредит за допомогою іншого кредиту?	37
Корисна порада: Штучний інтелект	38
Що робити, якщо все-таки виникнуть проблеми з погашенням кредиту?	42
Гра	43
Підсумок	44
Ключове повідомлення	44
Економія	44
Вступ	45
Ключові слова	46
Чому це корисно?	47
Резерв на випадок надзвичайних ситуацій	50
Гра	51
Довідка про надання медичної допомоги за рахунок держави	52
Підсумок	53
Захищайте свої гроші та дані й в Інтернеті!	54
Вступ	55
Ключові поняття	57
Як захистити свої кошти та особисті дані в Інтернеті?	58
Гра	60
Прощальні слова	61
Словник термінів	62
Джерела	66

Вступ

Фінансові рішення присутні в житті кожного з нас. Щодня ми стикаємося з ситуаціями, коли доводиться вирішувати, на що витратити гроші, як їх розподілити або як підготуватися до майбутнього. Чи замислювався ти вже над тим, скільки саме грошей ти витрачаєш щомісяця? Або над тим, що сталося б, якби виникли несподівані витрати? Чи знаєш ти, як безпечно управляти своїми фінансами в інтернеті? Цей навчальний матеріал створено, щоб допомогти вам краще розуміти та свідоміше розпоряджатися своїми фінансами у повсякденному житті.

Мета навчального матеріалу.

Мета цього навчального матеріалу – ознайомити вас з основами розпорядження грошима, можливостями заощадження, а також з тим, як уникнути фінансових шахрайств та зловживань. Мета полягає не лише в передачі інформації, а й у тому, щоб кожен міг впевненіше приймати рішення щодо власних фінансів та більш підготовлено реагувати на фінансові ситуації повсякденного життя.

Методика передачі знань

Під час занять учасники не лише слухають інформацію, а й беруть активну участь у процесі навчання. Заняття базуються на дискусіях, прикладах та спільному обмірковуванні. Тон навчального матеріалу та занять є безпосереднім і заохочувальним.

Учасники під час виконання різних вправ стикаються з ситуаціями, які можуть траплятися й у повсякденному житті. Наприклад:

- Учасники відіграють ситуацію, в якій хтось видає себе за співробітника банку, а вони вирішують, як би на це відреагували.
- Вони обговорюють, які способи оплати можуть бути безпечними під час онлайн-покупок.
- У парах або невеликих групах вони приймають рішення щодо розподілу сімейних витрат.

Ці вправи допоможуть учасникам обмірковувати фінансові рішення на основі власного досвіду. Визначення фінансових термінів, що зустрічаються в навчальному матеріалі, ви знайдете в кінці видання, у розділі «Словник».

Захист у фінансовій сфері

У сучасному світі ми все частіше вирішуємо фінансові питання онлайн або по телефону. Це часто зручніше, але водночас важливо не забувати про безпеку. Може статися так, що:

- ми отримуємо підозріле повідомлення,
- натрапляємо на надто вигідну пропозицію,
- або під час телефонного дзвінка хтось просить надати банківські реквізити.

Не завжди легко вирішити, як реагувати в таких ситуаціях. Мета цього заняття – привернути увагу до таких ситуацій та допомогти розпізнати ознаки шахрайства.

Цей курс ґрунтується на трьох важливих принципах: захисті, щоб ми могли безпечно розпоряджатися своїми грошима та даними; рівності можливостей, щоб кожен міг брати участь у прийнятті фінансових рішень; та інклюзивності, щоб фінансові знання були доступними та зрозумілими для всіх.

Рівність можливостей та інклюзивність

Опанування фінансових знань важливе для кожного, адже це сприяє прийняттю обґрунтованих фінансових рішень та впевненій орієнтації у повсякденному житті. Кожен має право розуміти основи фінансів, брати участь у плануванні сімейних фінансів, а також відповідально приймати рішення щодо власних фінансів.

Навчальна програма враховує, що попередні знання, досвід та доступ до інформації учнів можуть бути різними. Відповідно, заняття побудовано таким чином, щоб воно було зрозумілим, доступним для сприйняття та інклюзивним для всіх учасників, незалежно від віку, попередніх знань чи індивідуального досвіду. Мета полягає в тому, щоб кожен учень опанував основи фінансової грамотності та міг впевненіше приймати рішення в повсякденних фінансових ситуаціях.

Фінанси є частиною нашого повсякденного життя, і кожен може навчитися більш свідомо розпоряджатися своїми грошима, якщо отримає відповідні рекомендації та можливість попрактикуватися. Цей урок та навчальний матеріал дають змогу вчитися на власному досвіді, розпізнавати ризиковані ситуації та випробовувати, як можна безпечно й відповідально приймати рішення щодо своїх фінансів. Пам'ятайте: мета полягає не в тому, щоб кожен став експертом, а в тому, щоб ми могли впевненіше та підготовленіше справлятися з фінансовими ситуаціями. Якщо ми відкриті до нових знань і ділимося своїми думками один з одним, ми всі можемо навчитися більше.

Давайте почнемо і зробимо перші кроки на шляху до більш усвідомлених фінансових рішень!

Фінансова обізнаність

“

«Не розповідай мені,
які в тебе пріоритети.
Покажи, на що ти
витрачаєш свої гроші,
і я скажу тобі, які в
тебе пріоритети».
ДЖЕЙМС В. ФРІК

Перш ніж говорити про банківські рахунки та фінансові послуги, варто коротко задуматися над тим, як ми розпоряджаємося грошима у повсякденному житті. Люди по-різному розраховуються та ведуть свої фінанси: хтось віддає перевагу готівці, інші – банківським карткам або онлайн-платежам. На початку заняття ми розпочнемо з короткої бесіди, яка допоможе налаштуватися на тему. Кожен може поділитися власним досвідом щодо того, як використовує гроші у повсякденному житті.

Розпочати бесіду можна, наприклад, такими питаннями:

- Як ти найчастіше розраховуєшся: готівкою чи банківською картою?
- Чи мав ти коли-небудь банківський рахунок? Якщо так, для чого ти його найчастіше використовував? На твою думку, коли банківський рахунок може бути корисним?

Коротка розмова допоможе кожному виходити з власного досвіду та активно долучитися до обговорення теми. Після цього ми розглянемо, на що варто звернути увагу під час відкриття та користування банківським рахунком.

розрахунковий або поточний рахунок, веб-сайт банку, готівка, банківська картка, переказ, рахунок-фактура

розрахунковий або поточний рахунок: банківський рахунок, на який можуть надходити наші кошти, наприклад, заробітна плата, CSED, GYED, GYES, сімейна надбавка, пенсія, стипендія або інші виплати.

Як відкрити розрахунковий рахунок?

- **можна зайти в банк і там подати заявку, відкрити рахунок**
- **також на веб-сайті банку або в його додатку.**

Що для цього потрібно?

- **дійсне посвідчення особи (або інший документ, що посвідчує особу), картка проживання, ідентифікаційний номер платника податків. Під час відкриття рахунку банк укладає з нами договір і пояснює, як ми можемо користуватися банківським рахунком та банківською картою, а також які комісії нам доведеться сплачувати.**
- **Банк розглядає заявку на відкриття рахунку і в деяких випадках може прийняти рішення не відкривати банківський рахунок.**

На що слід звернути увагу під час відкриття рахунку?

Перш ніж прийняти рішення, обміркуй наступне:

- **Для чого потрібна накладна?**

Тут буде надходити твоя зарплата/пенсія?

А може, ти волієш відкласти на це гроші?

Ти береш кредит?

- **Скільки готівки ти знімаєш?**

Скільки разів на місяць ти б знімав гроші і приблизно скільки?

- **Скільки ти платиш картою?**

Ти часто робиш покупки в місцях, де можна розрахуватися картою?

- **Ти часто переказуєш або отримуєш гроші?**

Ви плануєте надіслати гроші знайомому або отримати гроші від нього?

Як вибрати банк?

Перш ніж відкрити рахунок, варто ознайомитися з пропозиціями кількох банків. Не обов'язково, що найвідоміший банк запропонує вам найвигідніші умови.

Порівняйте:

комісію за обслуговування рахунку,

витрати на користування картою,

комісію за зняття готівки в банкоматі,

витрати на перекази.

У цьому можуть допомогти сайти, що порівнюють банки

**наприклад, програма вибору банківського рахунку
Угорського національного банку..**

<https://bankszamlavalaszto.mnb.hu/kalkulator>

пошукова система банківських рахунків Bankmonitor:

<https://bankmonitor.hu/bankszamlala/>

Калькулятор банківських рахунків Money.hu:

<https://www.money.hu/bankszamlala>

- **Як би ти оплачував рахунки?**

Наприклад, комунальні послуги, телефон, інтернет: переказом (ти надсилаєш гроші) чи автоматичним списанням (постачальник послуг списує кошти з твого рахунку)? Все це потрібно ретельно обміркувати, щоб обрати пакет послуг, який найбільше відповідає твоїм потребам.

Чому важливо звертати на це увагу? Відкриття та користування банківським рахунком – це важливе рішення, адже від цього залежать безпека наших грошей, щоденні платежі та заощадження. Якщо заздалегідь продумати, для чого ми хочемо використовувати рахунок, скільки готівки будемо знімати, скільки платитимемо карткою або як оплачуватимемо рахунки, нам буде легше обрати варіант, який відповідатиме нашим потребам.

Це також допомагає зробити наші фінанси прозорішими, уникнути зайвих витрат і безпечно розпоряджатися грошима у повсякденному житті.

Інкасо

Для отримання банківського кредиту потрібен банківський рахунок, оскільки банк перераховує на нього кредитні кошти, а також часто знімає з нього щомісячні платежі. Якщо особа тривалий час не сплачує борг, банк або інший уповноважений суб'єкт може розпочати процедуру стягнення заборгованості, а згодом – навіть процедуру примусового виконання. У ході цього може статися, що борг буде списано з банківського рахунку. У повсякденній мові це часто називають «інкасо». У такому випадку не обов'язково стягують відсоток з усіх надходжень, а можуть заблокувати або списати кошти з рахунку в розмірі суми заборгованості, з дотриманням законодавчих обмежень.

бюджет, резерв, дохід, заощадження, видатки

Сімейний бюджет:

Сімейний бюджет – це план, який допомагає зрозуміти, скільки грошей надходить і скільки витрачається протягом місяця. Він показує, на що ми витрачаємо гроші і скільки можемо відкласти. Це допомагає мати запас на випадок несподіваних ситуацій, щоб витрати не стали для нас несподіванкою. Важливо розуміти, що наші доходи та витрати не завжди однакові: в одному місяці може бути більше зарплат, премій або додаткових витрат, і все це впливає на те, скільки ми можемо відкласти. Якщо заздалегідь продумати свої витрати та фінансові цілі, легше розумно розпоряджатися грошима, ніж просто витратити те, що залишається після отримання зарплати.

Принцип «Спочатку заплати собі»

Чому ми про це говоримо?

Сімейний бюджет не тільки допомагає раціонально розпоряджатися грошима, а й забезпечує безпеку та добробут кожного члена сім'ї. Якщо свідомо планувати витрати та доходи, кожен член сім'ї – діти, жінки чи вразливі особи – матиме доступ до необхідних ресурсів. Таким чином, сімейний бюджет сприяє гендерній рівності та зміцнює захист сім'ї від проблем. Розуміння сімейного бюджету також

допомагає:

- уникнути несподіванок у фінансових справах,
- мати запас коштів на випадок непередбачених ситуацій,
- свідомо формувати свої витрати та заощадження.

Ми навчимося планувати заздалегідь, а не лише сподіватися, що наприкінці місяця залишиться гроші, які можна відкласти.

Бюджет домогосподарства

Сімейний бюджет і домашній щоденник допомагають навести лад у наших фінансах. Давайте розберемося, у чому між ними різниця!

Сімейний бюджет

= план/бюджет -
стосується наступного року

фреймворк

щоб не витратити
занадто багато
і щоб залишилося на
цілі

заздалегідь
підготовлений
фінансовий план

узгоджує з цілями
рух коштів

Домашній щоденник

= фіксація реалізованих проектів/
відстеження – стосується
минулого

моніторинг
щоб ви могли
побачити
реальну ситуацію і
з'ясувати,
де саме виникають
відхилення від
плану
фактичне,
ретроспективне
фіксування
витрат має на меті
простежити
рух коштів

сімейний бюджет

домашній щоденник

обдумане
управління
фінансами

Як скласти сімейний бюджет?

Спочатку варто скласти річний план. Якщо немає необхідності, не варто брати кредити, краще, наскільки це можливо, намагатися планувати заздалегідь.

Доходи та заощадження:

Спочатку подивись, скільки грошей надходить за місяць:

розрахувуй лише на той дохід, який точно надійде

саме в цей час!

Визнач, скільки ти можеш відкласти (навіть невелику суму)

Те, що залишиться після цього, і буде тією сумою, з якої ти

оплачуватимеш щомісячні витрати. Цю суму рекомендується розподілити не на 4, а на 5 тижнів! Так ви точно врахуєте кожен день.

При плануванні витрат добре підходить метод конвертів. Не перевищуйте заплановані витрати!

Регулярні витрати: це ті витрати, які виникають щомісяця,

наприклад: житло (комунальні послуги, орендна плата тощо),

транспорт, необхідні продукти харчування, засоби для прибирання та гігієни, ліки від хронічних захворювань.

Завжди насамперед подбайте про оплату витрат на житло!

Рідкісні, але значні (надзвичайні) витрати: Є такі витрати, які виникають не щомісяця, але коли вони трапляються, то забирають чимало коштів, наприклад, початок навчального року, ремонт квартири. На ці та непередбачені витрати потрібно відкладати, наскільки це можливо.

Скільки залишається? Якщо ви відняли фіксовані заплановані витрати,

ви побачите, скільки залишається.

З цієї суми можна, наприклад:

- одягу,
- хобі,
- розваг.

загальний дохід

—

заощадження

=

рамка

Електролічильник з картою поповнення

Електролічильник з передплатою може допомогти домогосподарству краще контролювати споживання електроенергії та уникнути накопичення нових боргів.

Він працює таким чином, що електроенергію потрібно заздалегідь поповнити, подібно до телефонної передплаченої картки. Скільки грошей на неї завантажено, стільки електроенергії можна спожити. Таким чином, не надходить великий рахунок заднім числом, а вже заздалегідь видно, скільки грошей є в розпорядженні на оплату електроенергії.

Це може бути особливо корисно, якщо у когось уже є заборгованість за комунальні послуги або йому важко щомісяця сплачувати рахунки одним платежем. Лічильник з передплаченою картою може допомогти уникнути подальшого зростання заборгованості, оскільки споживати можна лише стільки електроенергії, скільки було сплачено заздалегідь.

Важливо знати, що це не скасовує стару заборгованість. Попередню заборгованість все одно потрібно погасити, наприклад, шляхом розстрочки або за іншою домовленістю з постачальником.

Місячний бюджет

Якщо ти все правильно сплануєш, то вже на початку місяця:

Ти відклав те, що знаєш, прорахував постійні витрати і врахував також нечасті витрати.

Ти склав список своїх витрат, підрахував постійні витрати та врахував і ті, що виникають нечасто.

покупки, комунальні
витрати, продукти
харчування, догляд за
дітьми, засоби гігієни

Якщо тобі важко прожити на свій дохід до кінця місяця, ось кілька порад:

Складіть тижневий раціон, на його основі підготуйте список покупок і стежте за акціями в магазинах. У господарстві допоможе те, що залишки готової їжі можна заморозити на потім. У великих магазинах ціни зазвичай вигідніші. Щоб зрозуміти, що вигідніше, завжди звертайте увагу на ціну за 1 кілограм або 1 літр, вказану на ціннику. Можна значно заощадити, відмовившись від алкоголю, сигарет та електронних сигарет, чіпсів, енергетичних напоїв та газованих прохолодних напоїв. До того ж, таким чином можна краще дбати про здоров'я родини, що також позитивно впливає на фінансовий стан, наприклад, немає втрати заробітку та витрат на ліки. Звертайте увагу на комунальні витрати! Вимикай світло, якщо тебе немає в кімнаті! Вдень, коли тебе немає вдома, просто провітрюй кімнату! Взимку одягай вдома на один светр більше! Можна значно заощадити на комунальних витратах, якщо готувати їжу одразу на 2 дні.

Щоб знайти найвигідніші ціни, можна відвідати сайти порівняння цін: наприклад, arfigyelo.gvh.hu, argep.hu, arukereso.hu. Вони допоможуть тобі легко порівняти ціни на продукти в різних магазинах. Регулярно користуючись ними, ви зможете знайти найдешевші пропозиції, що дозволить значно заощадити на покупках. На сайті ви можете стежити за динамікою цін, що допоможе розпізнати справжні акції та уникнути надмірно дорогих товарів. Завдяки свідомому плануванню ви зможете уникнути імпульсивних покупок – тобто покупок, зроблених під впливом миттєвих емоцій, – адже ви точно знатимете, де варто купувати необхідні речі. У довгостроковій перспективі така уважність допоможе підтримувати рівновагу сімейного бюджету та сформувати фінансову дисципліну.

Доходи	Січ	Лют	Бер	Квіт	Трав	Черв	Лип	Серп	Вер	Жовт	Лист	Груд
Зарплата 1												
Зарплата 2												
Дод. робота 1	наприклад, додаткові зміни, які ви берете не кожного тижня											
Дод. робота 2												
Інше 1	випадковий дохід, який ви отримуєте не обов'язково щомісяця, наприклад, підробіток											
Інше 2	випадкова робота на вихідних, або це можуть бути гроші, отримані в подарунок											
Заощадження загалом	Січ	Лют	Бер	Квіт	Трав	Черв	Лип	Серп	Вер	Жовт	Лист	Груд
Заощадження 1	це варто визначити заздалегідь, щоб це була фіксована сума кожного місяця											
Заощадження 2												
Регулярні витрати	Січ	Лют	Бер	Квіт	Трав	Черв	Лип	Серп	Вер	Жовт	Лист	Груд
Проживання	зазвичай фіксовані: комунальні послуги, оренда або виплати за кредитом/іпотекою											
Транспорт	зазвичай фіксовані: проїзний квиток на автобус, паливе або орендна плата											
Охорона здоров'я	це дійсно необхідні продукти харчування, наприклад молоко або хліб, які зазвичай є фіксованими під час тижневих/місячних покупок сюди не входять періодичні шоколадки чи інші непершочергові продукти											
Обов'язкові продукти												
Разові витрати	Січ	Лют	Бер	Квіт	Трав	Черв	Лип	Серп	Вер	Жовт	Лист	Груд
Свято / Подія	передбачувані великі, але нерегулярні витрати; якщо у річному бюджеті ви, наприклад, розраховуєте, що у вересні потрібно купити шкільну форму та приладдя для дитини, то вам буде легше визначити розмір щомісячних заощаджень											
Подарунок												
Дитяче взуття												
Випускний дитини												
Інше 1												
Інше 2												
Підсумок	Січ	Лют	Бер	Квіт	Трав	Черв	Лип	Серп	Вер	Жовт	Лист	Груд
Дохід	сума вашої зарплатної плати, додаткових зарплатків та інших доходів за даний місяць											
Заощадження	скільки ви відклали у даному місяці											
Доступно до витрат	від місячного доходу віднімаються ваші місячні заощадження											
Витрати	додаються регулярні обов'язкові витрати та разові витрати											
Залишок	від місячної суми, доступної до витрат, віднімаються місячні витрати											

таблиця місячного бюджету

	Січ	Лют	Бер	Квіт	Трав	Черв	Лип	Серп	Вер	Жовт	Лист	Груд
Доступно до витрат	Сюди вноситься сума у розбивці по місяцях, яка залишилася на даний місяць після відрахування всіх витрат у річному бюджеті.											
Покупки	Сюди відносяться ті речі, якими ви можете розпоряджатися на місячному рівні понад обов'язкові та регулярні витрати. Тут ви можете вести облік настільки, наскільки це є найвищою сумою, доступною до витрат / залишком на місяць.											
Господарство												
Догляд за собою												
Усе інше, що сім'я витратить щомісяця або час від часу												

Фінансові пригоди:

За допомогою наступних ігрових завдань ми розглянемо, як гроші присутні у нашому повсякденному житті. Завдяки цим вправам ми ознайомимося з поняттями доходу, витрат та заощаджень, а також дізнаємося, як приймати більш обґрунтовані фінансові рішення.

Завдання показують, чому важливо планувати наперед і чому варто створювати фінансовий резерв на випадок несподіваних ситуацій. Ігри прості та зрозумілі, і кожен може долучитися до них, спираючись на власний досвід. Мета полягає не в змаганні, а в спільному обмірковуванні та розширенні фінансових знань.

Розумні рішення

Давайте пограємо у світі фінансів! У наступних іграх на простих, повсякденних ситуаціях ми потренуємося розпізнавати доходи, витрати та заощадження, навчимося приймати розумні фінансові рішення та підготуємося до несподіваних витрат.

1. Гра «Дохід – Витрати – Заощадження»

Кожному гравцеві ми даємо зображення повсякденних предметів або подій.

Визнач, чи зображено на цій картці дохід, витрати чи заощадження.

Поклади картку у відповідне місце: «Дохід», «Витрати» або «Заощадження». Приклади:

Дохід: зарплата, сімейна допомога, випадковий заробіток

Витрати: продукти харчування, ліки, квиток на автобус

Заощадження: скарбничка, банк, резервні кошти

У кінці гри подивись, скільки ти витратив і скільки заощадив. Подумай, які витрати були важливими, а які можна було відкласти на потім.

2. Ситуаційна гра «Що б ти зробив?»

Прочитай опис ситуації та виріши, що б ти зробив зі своїми грошима.

Ти можеш вибрати: розумне рішення або ризиковане рішення.

Приклади:

Через хворобу доводиться витрачатися на ліки. Що ти зробиш?

У магазині акція на продукти. Купиш усе, чи тільки те, що потрібно? Ти отримав премію на роботі. Витратиш усе, чи частину відкладеш?

Обговоріть, чому твій вибір може бути правильним або ризикованим.

3. Гра «Несподівана ситуація»

Кожен гравець отримує 10 000 ₴ ігрових грошей. Під час гри трапляються різні події, і тобі доведеться вирішувати, як витратити ці гроші.

Приклади:

Зламався твій велосипед – заплати 2000 ₴

Треба піти до лікаря – заплати 3000 ₴

Ти виграв невеликий конкурс – отримуєш 2 000 форинтів

Друг просить позичити гроші – заплати 500 форинтів

У кінці гри подивися, скільки грошей у тебе залишилося, і поміркуй, чому важливо заощаджувати.

4. Гра «Безпечне користування грошима»

Прочитай опис ситуації та виріши, чи є вона безпечною чи ризикованою.

Приклади:

SMS від банку з проханням ввести код – небезпечно

Невідомий інтернет-магазин із надто дешевими товарами – небезпечно

Ви вирішуєте питання у відділенні банку – безпечно

Подумайте, як можна захистити свої гроші та дані від шахрайства.

Підсумок:

Чого ми навчилися з «Фінансової пригоди»?

- **Доходи, витрати, заощадження:** ми зрозуміли, що усвідомлене відстеження надходжень і витрат допомагає краще розпоряджатися грошима.
- **Розумні рішення:** Ми переконалися, що кожне рішення має значення, і варто заздалегідь обміркувати, на що ми витрачаємо гроші.
- **Роль резерву:** Заощадження на випадок несподіваних витрат забезпечують відчуття безпеки та зменшують стрес.
- **Практичний висновок:** тепер, коли ми розглянули фінансові питання через призму ігор, нам буде легше проаналізувати власне життя: скільки ми витрачаємо, скільки можемо відкласти та як підготуватися до несподіваних ситуацій.

Корисна порада:

Як уникнути зайвих витрат?

Слідкуй за своїми фінансами!

Записуй, скільки у тебе грошей і на що ти їх витрачаєш. Так тобі буде легше зрозуміти, що тобі справді потрібно, а на що ти витрачаєш зайве.

Слідкуй за своїми витратами!

Регулярно записуйте свої покупки та рахунки. Це допоможе зрозуміти, на що витрачаються ваші гроші.

Складіть список покупок!

Перед покупками складіть список і намагайтеся купувати лише те, що вам дійсно потрібно.

Плануйте заздалегідь!

Заздалегідь продумайте очікувані витрати, наприклад, на оренду житла, комунальні послуги, одяг або подарунки, і відкладайте на них гроші.

Відкладайте гроші регулярно!

Навіть невелика сума, відкладена заздалегідь, допоможе створити резерв на випадок несподіваних ситуацій.

Не купуйте одразу!

Перед тим, як зробити велику покупку, зупиніться на мить і поміркуйте, чи справді вам потрібен цей товар.

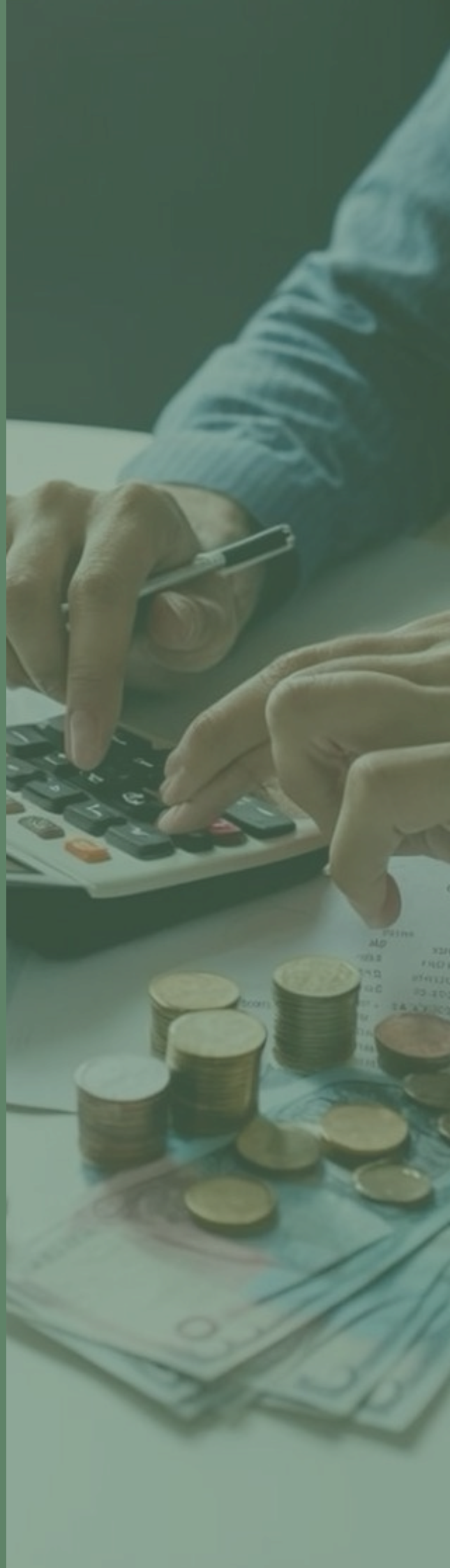
Завдання до наведеного вище блоку:

Запиши 5 важливих і 5 зайвих витрат за минулий тиждень. Подумай, як ти міг би заощадити!

Кредит

“

«Найбільш надійний
критерій
кредитоспроможності
– це те, що людина не
потребує кредиту».
Ізідор Кнер

Кредит: обдумане рішення щодо наших фінансів

Тепер, коли ми вже дізналися, як планувати доходи, витрати та заощадження, а також чому важливо мати резерв на випадок непередбачених ситуацій, варто перейти до питання отримання кредиту.

Кредит – це інструмент, яким слід користуватися свідомо та обережно. Якщо у нас недостатньо заощаджень, може статися так, що несподівані витрати доведеться покривати за рахунок кредиту. Це, у свою чергу, становить ризик, і тому важливим є фінансовий захист: свідоме управління кредитом допомагає захистити себе та свою сім'ю від фінансових втрат, надмірного боргу та вразливого становища.

Питання гендерної рівності також має особливе значення, оскільки в певних життєвих ситуаціях – наприклад, у випадку батьків, які самотійно виховують дітей, особливо жінок, – фінансові рішення є особливо важливими через обмежені матеріальні ресурси.

Мета полягає в тому, щоб, володіючи фінансовими знаннями та розуміючи взаємозв'язки, кожен міг самотійно приймати рішення відповідно до своєї ситуації, а кредит допомагав, а не перешкоджав матеріальному благополуччю.

Принцип інклюзивності гарантує, що знання про кредити будуть зрозумілими та доступними для всіх, незалежно від віку, соціального походження чи рівня цифрової грамотності. Таким чином, ми не лише вивчаємо основи фінансів, а й навчаємося тому, як кожному приймати розумні та безпечні рішення.

Кредит також може бути частиною наших фінансів, але завжди слід добре обміркувати, чи справді він нам потрібен і чи зможемо ми його погасити. Перш ніж брати кредит, важливо з'ясувати, скільки у нас є грошей, на що ми хочемо їх витратити і як це впишеться в наші щомісячні витрати. Усвідомлене рішення допоможе безпечно користуватися кредитом та уникнути надмірного боргового навантаження.

кредит, борг, пеня за прострочення, центральна кредитна інформаційна система, погашення, іпотека, відсотки, інфляція

Кредит

Капітал

Відсотки

сума, яку ти сплачуєш
банку за користування
грошима.

Відсоток — це лише вартість користування грошима, тоді як річна процентна ставка (**ТНМ**) — це показник, виражений у відсотках, що відображає загальну річну вартість кредиту, крім основної суми.

*це слід враховувати, коли
порівнюєш пропозиції банків*

Кредитоспроможність:

Банк перевіряє, чи зможеш ти регулярно погашати кредит, який ти збираєшся взяти. Для цього аналізують розмір вашого щомісячного доходу, наскільки він стабільний у довгостроковій перспективі, а також чи є у вашій власності достатньо цінних активів – рухомого майна та/або нерухомості – які ви можете надати як заставу (наприклад, квартиру), але крім цього банк може вимагати додаткову заставу. Банки приймають рішення по-різному. Деякі надають кредит легше, інші – складніше. Також різняться, які підтверджуючі документи вони вимагають для цього.

Відсоткова ставка:

Коли ми беремо кредит, слід звертати увагу не лише на те, скільки грошей ми отримаємо від банку, а й на те, як може змінюватися розмір щомісячного платежу. У цьому дуже важливий тип нарахування відсотків.

При постійній або фіксованій процентній ставці відсотки не змінюються протягом заздалегідь визначеного періоду. Це може бути, наприклад, 5, 10, 15 років або навіть весь термін дії кредиту. У цьому випадку розмір щомісячного платежу є більш передбачуваним: ми знаємо, скільки приблизно доведеться платити щомісяця. Це може бути вигідним насамперед тим, у кого обмежений щомісячний дохід і хто не може дозволити собі раптового підвищення суми щомісячного платежу. Недоліком є те, що кредит із фіксованою процентною ставкою на початку терміну дії часто може бути дорожчим, оскільки за безпеку доводиться платити більше.

У разі змінної процентної ставки відсотки можуть час від часу змінюватися. Якщо процентні ставки знижуються, розмір щомісячного платежу також може зменшитися. Якщо ж процентні ставки зростають, щомісячний платіж теж може збільшитися. Це може бути ризиковано, оскільки заздалегідь неможливо точно передбачити, як змінюватимуться процентні ставки. Кредит, який сьогодні здається доступним для погашення, згодом може стати занадто великим тягарем.

Простіше кажучи: фіксована процентна ставка є безпечнішою та передбачуванішою, а змінна – ризикованішою, оскільки щомісячний платіж може зрости. Змінну процентну ставку варто обирати лише в тому випадку, якщо людина розуміє ризик, має фінансовий запас і зможе сплачувати навіть у разі підвищення щомісячного платежу.

**Види кредитів -
для чого вони призначені, у яких життєвих ситуаціях можуть
стати рішенням?**

Наведений нижче огляд не має на меті заохотити до отримання кредиту, а покликаний допомогти зрозуміти, для чого призначені різні види кредитів і в яких ситуаціях їх зазвичай використовують. При виборі будь-якого кредиту важливо звернути увагу на річну процентну ставку (ТНМ), щомісячний платіж, загальну суму до погашення, а також умови договору. Перед тим, як взяти кредит, варто добре обміркувати, яку суму ми беремо, за який час зможемо її повернути, а також те, що довший термін погашення, як правило, означає дорожчий кредит.

Кредитна картка

Кредитна картка – це картка, за допомогою якої ти можеш витратити гроші, надані банком у кредит.

Дуже важливо пам'ятати, що ви витрачаєте не власні гроші, а суму, яку згодом доведеться повернути.

Кредитну картку найкраще використовувати для покупок: нею можна розраховуватися в магазинах, в інтернеті або оплачувати послуги.

Користуватися нею варто лише в тому випадку, якщо справа не в тому, що у вас немає грошей на щось, а в тому, що гроші з'являться пізніше, але вам цей товар потрібен саме зараз.

Для цього банк надає вам ліміт, скажімо, 100 000 Ft – це ваш кредитний ліміт. Це максимальна сума, яку ви можете витратити, і вона є безвідсотковою, якщо ви вчасно – зазвичай протягом 1 місяця – повернете її. Однак якщо ви не повернете всю суму вчасно, банк може нарахувати відсотки, і таким чином сума до повернення стане значно вищою.

Споживчий кредит

Однією з найважливіших особливостей особистого кредиту є те, що його, як правило, можна отримати без застави. Це означає, що для його отримання не потрібно надавати квартиру, будинок або автомобіль як забезпечення. Це може спростити оформлення, але банк все одно перевіряє, чи має заявник достатній регулярний дохід для погашення кредиту.

Особистий кредит, як правило, є кредитом на вільне використання. Тобто отриману суму можна витратити на різні цілі, наприклад, на ремонт квартири, побутову техніку, навчання, медичні витрати або інші значні одноразові витрати. Банк зазвичай не вимагає підтвердження використання коштів за допомогою рахунків.

У разі особистого кредиту заздалегідь відомі щомісячний платіж та термін кредитування, тобто те, як довго доведеться здійснювати виплати. Це може допомогти у плануванні. Водночас щомісячний платіж потрібно вносити вчасно.

Важлива відмінність полягає в тому, що, оскільки кредит не забезпечений заставою, процентна ставка за особистим кредитом часто може бути вищою, ніж, наприклад, за іпотечним кредитом. Тому не варто орієнтуватися лише на те, чи можна швидко отримати гроші. Потрібно враховувати і загальну суму до погашення, і річну процентну ставку (ТНМ).

Варто розглянути можливість отримання особистого кредиту, насамперед, якщо потрібні гроші на важливу, конкретну витрату, а щомісячний платіж цілком укладається в сімейний бюджет.

Кредит на придбання товарів

Кредит на придбання товарів – також відомий як товарний кредит – це кредит, який можна отримати для купівлі конкретного товару або послуги. Наприклад, холодильника, пральної машини, телефону, меблів або інших товарів тривалого користування. У цьому випадку покупець не сплачує повну вартість одразу, а погашає її щомісяця частинами.

Кредит на придбання товарів часто можна оформити безпосередньо в магазині або в інтернет-магазині, нерідко під час самої покупки. Це може здаватися зручним, адже товар можна забрати одразу. Однак важливо пам'ятати, що це також кредит, а отже, передбачає зобов'язання щодо погашення.

Товарний кредит, як правило, не є грошима, які можна витратити на власний розсуд. Кредит призначений для оплати конкретного товару або послуги. Це відрізняє його, наприклад, від споживчого кредиту, який можна використовувати для різних цілей.

Перед покупкою завжди слід перевірити річну процентну ставку (ТНМ), щомісячний внесок, термін кредиту та загальну суму до погашення. Також слід уважно ознайомитися з пропозиціями «0% річної процентної ставки», оскільки вони можуть містити певні умови. Не варто купувати щось лише тому, що «зараз можна забрати».

Брати кредит на покупку товару доцільно лише в тому випадку, якщо товар дійсно необхідний, а щомісячний платіж точно вкладається в сімейний бюджет.

Кредитний ліміт на поточному рахунку

✓Кредитний ліміт за поточним рахунком – це можливість отримати кредит, пов'язана з банківським рахунком. Це означає, що якщо власні кошти на рахунку закінчаться, банк дозволить нам продовжувати здійснювати платежі або знімати гроші до заздалегідь визначеної суми. Це й називається кредитним лімітом.

Наприклад, якщо у когось на рахунку 0 форинтів, але кредитний ліміт за поточним рахунком становить 50 000 форинтів, то банк може дозволити витратити ці 50 000 форинтів. Однак це вже не власні кошти, а кредит, який потрібно повернути.

Кредитний ліміт на поточному рахунку банк зазвичай надає на основі регулярного доходу. Це може бути, наприклад, заробітна плата, пенсія або інші регулярні надходження. Погашення часто відбувається автоматично: коли на рахунок надходять кошти, банк може вирахувати з них суму використаного кредиту та пов'язані з ним витрати.

Перевага полягає в тому, що він може надати швидку допомогу в разі тимчасового дефіциту коштів. Наприклад, якщо зарплата надійде лише через кілька днів, а важливий рахунок уже потрібно оплатити. Однак небезпека полягає в тому, що до нього легко звикнути. Якщо хтось щомісяця виходить у мінус, то кредитний ліміт вже не є допомогою, а стає постійним боргом.

Важливо знати, що за кредитом на поточний рахунок можуть стягуватися відсотки та комісії. Тому ним варто користуватися лише на короткий термін, у справді необхідних ситуаціях, а не для щоденних витрат.

Іпотечний кредит

Іпотечний кредит – це кредит, за яким банк вимагає нерухомість як забезпечення. Такою нерухомістю може бути, наприклад, квартира, будинок, земельна ділянка або інша цінна нерухомість. Найчастіше кредит беруть на придбання житла, будівництво, ремонт або розширення, але існують також іпотечні кредити з вільним використанням коштів.

Найголовніша відмінність від споживчого кредиту полягає в тому, що тут є забезпечення. Це означає, що якщо позичальник тривалий час не сплачує кредитні платежі, банк у крайньому випадку може реалізувати право застави на нерухомість. Простіше кажучи: у разі серйозної затримки з виплатами нерухомість може опинитися під загрозою.

Іпотечний кредит, як правило, передбачає більшу суму та тривалиший термін погашення – він може розраховуватися на 10-20 років або навіть на довший період. Тому дуже важливо, щоб щомісячний платіж був під силу не лише зараз, а й у тому випадку, якщо згодом витрати зростуть, дохід зменшиться або виникнуть несподівані проблеми.

Перед оформленням іпотечного кредиту завжди варто порівняти пропозиції кількох банків і звернути увагу не лише на щомісячний платіж, а й на загальну суму до погашення, річну процентну ставку (ТНМ), процентний період та інші комісії.

Кредит із 0% річною процентною ставкою

Кредит із 0% річною процентною ставкою – це кредит, за яким, теоретично, ми не платимо більше, ніж коштує придбаний товар. Річна процентна ставка – це показник загальної вартості кредиту, тобто він показує, які ще витрати, крім відсотків, пов'язані з кредитом. Якщо річна процентна ставка (ТНМ) дійсно становить 0%, то загальна сума щомісячних платежів має дорівнювати вартості товару.

Наприклад, якщо ціна пральної машини становить 120 000 ₴, і ми беремо на неї кредит на 12 місяців із 0% ТНМ, то щомісяця ми сплачуємо 10 000 ₴. У підсумку ми повертаємо загалом 120 000 ₴.

Важливо пам'ятати, що 0% відсоткова ставка – це не те саме, що 0% річної процентної ставки (ТНМ). Можливо, відсоткова ставка дорівнює нулю, але є комісія за обслуговування, комісія за відкриття рахунку, страхування або інші витрати. Тому завжди слід звертати увагу на річну процентну ставку (ТНМ) та загальну суму до погашення, а не лише на великі літери в рекламі.

Кредит із 0% річною процентною ставкою може бути корисним, якщо товар дійсно потрібен і ми точно зможемо сплачувати щомісячні платежі. Однак небезпечно купувати щось лише тому, що «це ж безвідсотково». Кредит залишається боргом, навіть якщо на нього не нараховуються відсотки.

Чому б і ні?

Не варто брати кредит на речі, які не є життєво необхідними і швидко витрачаються або втрачають свою цінність. Це можуть бути, наприклад, різдвяні подарунки, святкові покупки, відпустка, дорогий телефон, одяг або розваги.

Національний банк Угорщини також застерігає, що кредит – це не подарунок: те, що ми купуємо сьогодні в кредит, пізніше доведеться повертати разом із відсотками та комісіями. Це може бути особливо небезпечно напередодні свят, коли легко витратити більше, ніж сім'я насправді може собі дозволити.

Які види страхування зазвичай укладають разом із кредитом?

Разом із кредитом можуть пропонувати різні види страхування. Зазвичай їхня мета – допомогти з погашенням кредиту у разі непередбачених обставин або захистити об'єкт, на який було взято кредит.

Важливо: не всі види страхування є обов'язковими, тому завжди слід уточнювати, що є обов'язковим, а що – факультативним, і скільки це коштує.

1. Страхування кредитних зобов'язань

Страхування кредитних зобов'язань означає, що в певних скрутних життєвих ситуаціях страхова компанія може взяти на себе сплату кредитних платежів або виплатити частину чи всю суму заборгованості.

Такими ситуаціями можуть бути, наприклад:

смерть,
тривала хвороба,
інвалідність,
втрата працездатності,
безробіття.

Це звучить добре, але дуже важливо ознайомитися з умовами. Страховик не завжди здійснює виплати. Наприклад, можуть бути встановлені періоди очікування, виключення або правило, згідно з яким допомога надається лише у разі певних видів трудових відносин. Простіше кажучи: це страхування може допомогти, якщо з якихось причин ми не можемо сплачувати кредит, але лише у випадках, передбачених договором.

2. Страхування житла при іпотечному кредиті

При іпотечному кредиті, наприклад, на придбання житла, банк часто вимагає, щоб нерухомість була застрахована. Причина в тому, що нерухомість є забезпеченням кредиту. Якщо, наприклад, внаслідок пожежі, бурі або прориву труби буде завдано значної шкоди, страхування може допомогти у відновленні.

Це не те саме, що страхування забезпечення кредиту. Страхування житла захищає нерухомість, а не безпосередньо позичальника. Тобто виплати здійснюються не тому, що хтось втратив роботу, а тому, що нерухомості завдано збитків.

Простіше кажучи: при наданні іпотечного кредиту банк може вимагати страхування житла, оскільки саме житло є забезпеченням кредиту.

3. Страхування життя як доповнення до кредиту

У разі отримання кредиту на значну суму може трапитися так, що вам запропонують також укласти договір страхування життя. Мета цього полягає в тому, щоб у разі смерті позичальника страхова компанія виплатила кошти. За рахунок цих коштів родина або банк зможуть погасити залишок заборгованості.

Це може бути особливо важливим, якщо сім'я залежить від доходу однієї людини, і через її втрату родичі не зможуть далі сплачувати кредит.

Простіше кажучи: страхування життя може допомогти уникнути ситуації, коли після смерті на родину ляже весь кредитний борг.

4. Страхування «Каско» при автокредиті або лізингу

У разі автокредиту або автолізингу може трапитися так, що кредитор вимагатиме або рекомендуватиме страхування «Каско». Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – це не те саме, що «Каско». Обов'язкове страхування відшкодовує збитки, заподіяні іншим особам, тоді як страхування «каско» може поширюватися й на збитки, заподіяні власному автомобілю, наприклад, у разі пошкодження, крадіжки або стихійного лиха.

Простіше кажучи: страхування «каско» може бути важливим, якщо автомобіль ще перебуває в кредиті або лізингу, і навіть у разі значних збитків потрібно погасити заборгованість.

На що слід звернути увагу?

Страхування може бути корисним, але воно передбачає додаткові витрати. Тому перед отриманням кредиту завжди слід перевірити: чи є страхування обов'язковим, чи лише рекомендованим, яка щомісячна страхова премія, чи включено її в річну процентну ставку (ТНМ), у яких саме випадках виплачується страхове відшкодування, коли виплати не здійснюються, чи передбачений період очікування, як довго страхова компанія виплачуватиме замість нас, чи можна відмовитися від нього пізніше.

Про ризики надмірного боргового навантаження – тобто на що слід звернути увагу (інформаційний бюлетень Угорського національного банку)

1. Перш ніж брати кредит, слід добре обміркувати, наскільки це ризиковано.
2. Найбільший ризик полягає в тому, що ми не зможемо виплатити кредит. У такому випадку нам доведеться сплатити пеню за прострочення, витрати на стягнення заборгованості та комісійні. Крім того, ці дані про невиконання зобов'язань можуть бути передані до Центральної кредитної інформаційної системи, через що в майбутньому нам не надаватимуть кредит.
3. Якщо ми занадто сильно затримуємося з погашенням, банк може також заявити, що розриває договір і вимагає погашення всього боргу одразу.
4. Якщо в якості забезпечення кредиту виступає, наприклад, ваша квартира, то якщо ви не зможете сплатити кредит, її у вас заберуть. Більше того, може статися так, що квартири не вистачить, і навіть після її вилучення залишиться борг, який потрібно сплатити.
5. Беріть кредит лише на таку суму, яку зможете виплатити навіть у тому випадку, якщо раптом трапиться щось несподіване, наприклад, виникнуть непередбачені витрати, зменшиться ваш дохід або збільшиться розмір щомісячного платежу.

Інші непередбачувані ситуації, які можуть реально виникнути та ускладнити або унеможливити погашення кредиту:

- тебе можуть звільнити з роботи
- скоротять твій робочий час, а отже, і заробітну плату
- зменшать твою заробітну плату або скасують надбавки
- зменшиться кількість замовлень, а отже, і дохід твого підприємства
- ти втратиш працездатність через хворобу чи операцію
- може статися нещасний випадок, який завадить тобі виконувати роботу
- раптова шкода, заподіяна вашій оселі, що потребує значних витрат на ремонт
- раптовий ремонт або заміна автомобіля, особливо якщо автомобіль вам необхідний для роботи
- збитки, спричинені повинню, пожежею чи бурею, які не покриває страхова компанія
- розлучення
- припинення роботи, працездатності або втрата доходу партнера
- надзвичайна ситуація, пов'язана з дитиною чи членом сім'ї, що вимагає значних витрат: лікування в лікарні, витрати на догляд тощо.

- витрати на догляд за літнім родичем
- несподівані штрафи, судові витрати
- несподівані рахунки за медичні послуги або витрати на ліки, які не покриває система соціального страхування
- погіршення умов кредиту або лізингу – наприклад, внесення змін до договору, підвищення процентної ставки за кредитом із змінною процентною ставкою
- різкі коливання курсу іноземної валюти у разі кредиту в іноземній валюті
- фінансові збитки внаслідок шахрайства або крадіжки особистих даних, особливо якщо не дотримуватися обережності під час онлайн-покупок...
- раптове підвищення орендної плати або комунальних платежів
- скорочення певних державних виплат, наприклад, припинення субсидії або допомоги
- банкрутство роботодавця
- раптове підвищення витрат на навчання
- раптове підвищення спільних витрат
- тривала інфляція

Для сімей з низьким рівнем доходу – наприклад, неповних сімей – особливо важливо обдумано підходити до отримання кредиту, оскільки неспроможність погасити кредит становить для них більший ризик.

Кредит завжди пов'язаний із ризиком, тому завжди треба зважити: скільки ми зможемо виплачувати у разі несподіваних обставин. Якщо ми припустимося помилки, можемо потрапити у боргову спіраль!

Що робити, якщо все-таки виникнуть проблеми з погашенням кредиту?

Якнайшвидше зв'яжіться з банком і письмово поясніть, чому ви затримуєтесь із виплатами.

У такому випадку банк може запропонувати тимчасові рішення, наприклад,

розстрочку, продовження терміну кредиту, відстрочку виплати основної суми,

або можливість самостійно продати нерухомість.

Сплачуйте стільки, скільки можете, адже через відсотки та комісії борг може швидко зростати.

Не піддавайтесь на пропозиції небанківських «помічників», а завжди спочатку

звертайтеся до фінансової установи, яка надала кредит.

Чому не варто погашати кредит за допомогою іншого кредиту?

Багато хто вважає, що якщо вони не можуть сплатити існуючий кредит, то можуть вирішити проблему, взявши ще один кредит. Однак це, як правило, не є хорошим рішенням, оскільки замість старого боргу виникає новий, який також потрібно погасити.

Новий кредит також має відсотки, комісію та щомісячні виплати. Це означає, що в підсумку зазвичай доводиться повертати більше грошей, ніж ми заборгували спочатку. Якщо хтось бере новий кредит тому, що вже не може сплачувати існуючий, цілком може статися так, що погашення нового кредиту також викличе труднощі. Це може призвести до боргової пастки.

«Боргова пастка» означає, що людина витрачає дедалі більше сил і грошей на погашення боргів, тоді як на важливі витрати, наприклад, на продукти харчування, житло, комунальні послуги, ліки або потреби дітей, залишається дедалі менше коштів. Згодом це може спричинити не лише фінансові труднощі, а й проблеми з прожиттям.

Якщо хтось затримується з виплатами, його борг може продовжувати зростати. Можуть бути нараховані пеня за прострочення, штраф за нагадування та витрати на стягнення боргу. У серйозних випадках може бути розпочато процедуру примусового стягнення, що може значно ускладнити становище сім'ї.

Однак важливо пам'ятати, що не кожен новий кредит є помилковим рішенням. У разі обдуманого реструктурування боргу кілька кредитів із високими відсотками можна замінити одним кредитом на вигідніших умовах.

Це може бути хорошим рішенням, якщо новий кредит загалом вигідніший, щомісячний платіж є прийнятним навіть у довгостроковій перспективі та не призводить до подальшого заборгованості. Перед прийняттям такого рішення важливо ретельно переглянути умови та враховувати не лише щомісячний платіж, а й загальну суму до погашення та термін кредиту.

Якщо у когось виникають труднощі з оплатою, варто якомога швидше зв'язатися з банком або кредитором. У багатьох випадках існує можливість полегшення умов оплати, перегляду графіка погашення або іншого рішення.

Варто також звернутися до кваліфікованого консультанта з питань управління боргами. Такі послуги часто надаються в центрах допомоги сім'ям та дітям. Консультант може допомогти проаналізувати фінансове становище та знайти відповідне рішення.

Порада від професіонала: навчіться використовувати штучний інтелект, тобто ШІ, у своїх фінансових справах

Кредитні договори часто є довгими, важкими для розуміння та переповненими офіційними термінами. Це може бути особливо складно для тих, хто не звик читати такі документи. Штучний інтелект, або коротко ШІ, може в цьому допомогти.

ШІ слід уявляти як помічника, якому можна задавати питання. Якщо ми чогось не розуміємо в кредитному договорі, можна попросити його пояснити простішими словами. Наприклад, він може пояснити, що означають такі поняття, як річна процентна ставка (ТНМ), строк дії договору, пеня за прострочення, дострокове погашення, забезпечення або розірвання договору. Він також може допомогти нам зрозуміти, на які частини договору слід звернути особливу увагу.

Важливе правило: не завантажуйте все без роздумів

Перш ніж скопіювати чи завантажити що-небудь у систему штучного інтелекту, слід звернути увагу на дані. У кредитному договорі може міститися багато персональних даних, наприклад:

ім'я

адреса проживання

номер посвідчення особи

номер банківського рахунку

дохід

місце роботи

сума кредиту

адреса нерухомості

номер договору

Небезпечно копіювати їх на інтернет-платформу, не замислившись. Про ризики для безпеки даних попереджають численні джерела: конфіденційні дані, договори та особисту інформацію не слід бездумно завантажувати в системи штучного інтелекту.

Тому найкращий спосіб – спочатку замаскувати або видалити особисті дані. Мета полягає не в тому, щоб ШІ знав, хто ми, а в тому, щоб він допоміг зрозуміти текст.

Як правильно задавати питання ШІ?

ШІ дасть кращу відповідь, якщо ми точно скажемо йому, чого саме хочемо. Це називається «промтом». Промт – це просто інструкція або питання, яке ми вводимо в ШІ.

Чим точніше ми задаємо питання, тим кориснішу відповідь отримаємо.

Наприклад, таке запитання не підходить:

«Що це означає?»

Набагато краще так:

«Поясни цей офіційний текст простою мовою. Опиши це так, щоб це зрозумів навіть той, хто не дуже розбирається у фінансах».

Ще краще, якщо ми також вкажемо, у якій формі просимо надати відповідь:

«Відповідай у трьох частинах: 1. Що це означає? 2. Чому це важливо? 3. Про що мені запитати у співробітника?»

Це корисно, оскільки таким чином ШІ не просто надає загальну відповідь, а формулює її у формі, яку легше використовувати.

Як скласти хороший запит?

У хорошому запиті варто вказати чотири речі.

По-перше, опишемо, яку роль ми відводимо ШІ:

«Допоможи так, ніби ти терплячий співробітник, який просто пояснює».

По-друге, сформулюємо завдання:

«Поясни цей уривок з договору простою мовою».

По-третє, опишемо, для кого призначене пояснення:

«Поясни це людині, яка не розбирається в банківських та юридичних текстах».

По-четверте, вкажемо, у якій формі слід надати відповідь:

«Виклади коротко у вигляді пунктів і виділи ризики».

Хороший запит може виглядати, наприклад, так:

«Допоможи мені так, ніби ти терплячий співробітник банку. Поясни наведений нижче офіційний текст простою угорською мовою людині, яка не розуміється на банківських чи юридичних термінах. Опиши короткими пунктами: що це означає, чому це важливо, які ризики можуть бути, і про що слід запитати у співробітника банку».

Як ставити запитання, щоб ШІ рідше помилявся?

Абсолютно надійного способу немає: ШІ іноді може помилятися або вигадувати речі. Це називається галюцинацією. Однак за допомогою правильних запитань можна зменшити ймовірність такого явища.

Варто завжди просити, щоб ШІ не вигадував:

«Якщо ти не знаєш напевно, скажи, що не знаєш. Не вигадуй дані».

У важливих питаннях просимо також вказати джерело:

«Напиши лише ту інформацію, яку ти можеш підтвердити надійним джерелом, і дай робоче посилання».

З офіційними документами краще працювати невеликими частинами.

Ми не прагнемо зрозуміти весь документ одразу, а лише окремі абзаци.

Наприклад, можна написати:

«Просто поясни лише цей абзац. Не додавай того, чого немає в тексті».

Також допоможе, якщо попросити розмежувати певні та непевні частини:

«Напиши окремо те, що можна знати напевно, і те, що ще потрібно перевірити».

Якщо йдеться про договір або офіційний лист, попросіть показати, на чому ґрунтується відповідь:

«Вкажи, з якого речення ти робиш такий висновок».

Важливо: ШІ може допомогти зрозуміти текст, але не приймає рішень за нас. У фінансових, юридичних або офіційних справах завжди варто звернутися за допомогою до адміністратора, юриста або іншого надійного фахівця.

Ти також можеш отримати допомогу в питанні управління боргами: існують соціальні фахівці, які надають консультації з управління боргами, а також відповідні програми. Місьцеве відділення Червоного Хреста або муніципальний центр допомоги сім'ям можуть допомогти тобі їх знайти.

Управління боргами – це процес, спрямований на врегулювання та зменшення накопичених боргів, який включає фінансове консультування, переговори з кредиторами, укладення угод про розстрочку платежів та юридичне представництво. Його метою є вихід із боргової пастки, збереження житла та відновлення стабільної фінансової ситуації.

Гра: Ризик і прийняття рішень

Мета: Гра демонструє, що отримання кредиту вимагає відповідального рішення, а наші рішення впливають на наше фінансове становище.

Інструменти:

Картки з ілюстраціями, наприклад: медичні витрати, непередбачені витрати на ремонт житла, зменшення заробітної плати, невеликий виграш

Ігрові гроші

Три зони на підлозі або дошці: «Оплачую за рахунок заощаджень», «Оплачую за рахунок кредиту», «Ризикове рішення»

Ігровий процес:

Ведучий показує картку, на якій зображено несподівану фінансову ситуацію. Учасники вирішують, як би вони впоралися з цією ситуацією: за рахунок заощаджень, взявши позику або вчинивши необдуману й ризиковано. Потім ми разом обговорюємо, яке рішення може бути безпечнішим і які наслідки можуть мати різні фінансові рішення.

Послання гри: Кредит не завжди є поганим рішенням, але завжди вимагає обдуманого рішення. Користуватися ним варто лише тоді, коли погашення можна безпечно взяти на себе навіть у довгостроковій перспективі і це не спричиняє фінансових труднощів.

Підсумок

Розумне використання кредиту. Кредит дає можливість покрити несподівані витрати або здійснити великі покупки, але завжди вимагає обдуманого рішення. Він не замінює заощадження: спочатку завжди слід використовувати власні заощадження.

Важливі висновки: Беріть у кредит лише ту суму, яку ви точно зможете повернути, навіть у разі несподіваних обставин. Оцініть ризики, наприклад, у разі затримки платежу, підвищення процентних ставок або втрати застави.

У разі виникнення труднощів слід вчасно зв'язатися з банком і не довіряти неофіційним «помічникам».

При прийнятті фінансових рішень слід враховувати аспекти захисту, рівності та інклюзивності, щоб кожен міг безпечно користуватися кредитом.

Ключове повідомлення: Кредит є безпечним інструментом лише в тому випадку, якщо ми заздалегідь продумаємо свої потреби, оцінимо ризики, маємо заощадження та відповідально підходимо до погашення боргу. За умови свідомого планування кредит може допомогти у придбанні необхідних товарів за більшу суму або у вирішенні несподіваних ситуацій, не ставлячи під загрозу нашу фінансову стабільність.

Кредит – це інструмент, але він є безпечним лише тоді, коли ми заздалегідь обміркуємо, скільки у нас грошей, на що вони нам потрібні та скільки ми зможемо повернути. У рамках фінансової грамотності поділімося отриманими знаннями з іншими, щоб кожен міг приймати розумні рішення.

З боргами можна впоратися, якщо підходити до цього усвідомлено та крок за кроком. Кожен невеликий платіж і кожен запланований крок – це нова перемога, яка наближає тебе до фінансової свободи та твоїх довгострокових цілей.

ЕКОНОМІЯ

“

«БАГАТСТВО ПОЧИНАЄТЬСЯ З ОДНОГО ПЕННІ».
ДЖУЛІ ОЦУКА

Тепер, коли ми розглянули правила свідомого отримання кредиту та управління ризиками, варто перейти до світу заощаджень.

Кредит може бути лише тимчасовим рішенням і завжди пов'язаний із ризиком. Щоб забезпечити свою фінансову стабільність, перед тим, як брати кредит, завжди варто спочатку покластися на власні заощадження. А ощадний рахунок – це інструмент, який допомагає надійно відкладати гроші, підготуватися до несподіваних витрат і зменшити необхідність у кредиті.

У цьому блоці ми розповімо, як свідомо формувати фінансовий запас, як працює ощадний рахунок і які переваги дає завчасне планування своїх фінансів.

Заощадження допомагають нам бути готовими до несподіваних витрат і керувати своїми фінансами з більшою впевненістю.

заощадження, іноземна валюта, обмінний курс

Трохи про заощадження:

Подумай про заощадження як про гру, в якій ти сам є «майстром», і кожен найменший крок має значення. Кожен форинт, який ти відкладаєш, наближає тебе до твоїх великих цілей – чи то власне житло, навчання, сім'я, чи навіть спокійніше майбутнє. Не обов'язково відкладати все одразу, достатньо почати з невеликих кроків і послідовно продовжувати. Головне – мати «фінансову подушку», яка допоможе пережити несподівані витрати та підтримає твої довгострокові цілі. А тепер давай розглянемо, як можна безпечно та гнучко відкладати гроші, починаючи з ощадних рахунків!

збереження вартості, примноження нашого майна

Чому корисний ощадний рахунок?

Гнучкий: ви можете в будь-який момент внести або зняти гроші, не потрібно заздалегідь визначати, скільки часу гроші залишатимуться на рахунку.

Зазвичай ви не втрачаєте багато на відсотках, при цьому ваші кошти залишаються доступними.

Економічний варіант, оскільки обслуговування та ведення такого рахунку часто безкоштовне або дешевше, ніж у випадку з поточним рахунком.

Можливість контролю: ним можна керувати в електронному вигляді, тому ви завжди бачите, скільки у вас коштів і на що ви їх витрачаєте.

Типи

1. За валютою: можна відкрити ощадний рахунок

як у форинтах, так і в іноземній валюті.

У разі рахунку в іноземній валюті вартість ваших коштів у форинтах може коливатися сильніше, оскільки обмінний курс може змінюватися (тобто, скільки, наприклад, один євро коштує у форинтах).

2. За способом нарахування відсотків можна виділити

фіксована (ти приблизно заздалегідь знаєш, скільки доведеться заплатити), **змінна** або **така, що може змінюватися**.

3. Щодо способу розрахунку відсотків, то

пороговий (існує певний поріг, вище якого відсотки зростають), **діпазонний** (на окремі частини суми нараховуються окремі відсотки, стрибків немає, відсотки зростають поступово), **просте нарахування відсотків** (відсотки нараховуються лише на ту суму, яку ти вклав, раніше отримані відсотки не приносять нових відсотків).

Переваги:

Готує до несподіваних витрат: ти можеш створити резерв, який зможеш швидко використати. Зменшує необхідність у кредитах: якщо заздалегідь відкладати гроші, рідше доводиться звертатися за позикою. Зручність контролю: завдяки електронному доступу ви завжди бачите, скільки у вас грошей, і можете легко планувати свої витрати. Гнучкість і простота: не потрібно заздалегідь визначати, на який термін ви залишите гроші на рахунку.

Поради щодо ефективного використання:

Регулярні відкладення: навіть невеликі суми швидко накопичуються, якщо регулярно відкладати гроші. Відокремлюйте заощадження від витрат: використовуйте окремий рахунок для регулярних витрат і заощаджень. Будьте готові до непередбачених витрат: завжди майте під рукою невелику суму, яку можна негайно використати, наприклад, на медичні витрати, ремонт житла або раптову поїздку.

Тепер, коли ми знаємо, як безпечно відкладати гроші, давайте розглянемо, як узгодити заощадження з нашими довгостроковими цілями.

Довгострокові цілі – майбутнє, яке ти будуєш. Довгострокові цілі – це те, чого ми досягаємо не сьогодні, а протягом місяців чи років. Можливо, спочатку вони здаються недосяжними, але, роблячи маленькі кроки, кожен наближається до них. Заощадження – найкращий помічник у цьому: кожна невелика сума, яку ти відкладаєш, – це ще один цеглинка у фундаменті твоїх великих мрій. Приклади довгострокових цілей:

Власне житло: Не обов'язково відразу збирати всі свої гроші. Якщо ти регулярно заощаджуєш, рано чи пізно у тебе з'явиться перший внесок на квартиру або стабільна фінансова основа для проживання. Навчання та професійна підготовка: Книги, навчальні програми, курси – заощадження допоможуть покрити витрати, тож ти зможеш спокійно зосередитися на саморозвитку. Пенсія або фінансова безпека: У літньому віці добре мати невеликий запас, який допоможе у повсякденному житті та у разі несподіваних витрат. Планування сім'ї або серйозні зміни в житті: Невеликі заощадження забезпечують стабільність, коли з'являється новий член сім'ї або ти змінюєш місце роботи.

Як формуються ці цілі?

Невеликі кроки: Не обов'язково відкладати всі гроші одразу. Кожна, навіть найменша сума має значення. Регулярні заощадження: Якщо ви відкладаєте гроші щомісяця або щотижня, вони «працюють» на вас. Відстеження: Ви бачите, як зростають ваші заощадження, і це мотивує вас до подальших кроків. Гнучкість: Якщо раптом виникнуть непередбачені витрати, частина ваших заощаджень залишається доступною, тому вам не доведеться вдаватися до ризикованих рішень.

Для кого це особливо корисно?

Для сімей, які проживають у тимчасових притулках: Заощадження дають впевненість у тому, що в майбутньому житлові умови стануть стабільнішими, а планування повсякденного життя – простішим. Для людей похилого віку: Невеликі, але регулярні заощадження дають спокій і допомагають впоратися з несподіваними витратами. Для молоді: заощадження, розпочаті ще в молодому віці, у довгостроковій перспективі полегшують придбання власного житла, оплату навчання або початок самостійного життя. Для українських сімей: заощадження забезпечують стабільність у непевних ситуаціях і допомагають планувати повсякденне життя.

Чому варто мислити довгостроково?

- Адже для великих мрій потрібен час – невеликі, регулярні заощадження з часом накопичуються.
- Адже фінансова стабільність дарує спокій у повсякденному житті.
- Адже так легше уникнути ризикованих кредитів і самостійно впоратися з несподіваними витратами.

Ключова думка: «Довгострокові цілі не зникають, якщо ти поступово їх реалізуєш. Кожна відкладена сума – це крок у напрямку твого майбутнього».

Резерв на випадок надзвичайних ситуацій

У житті можуть траплятися ситуації, на які ми не розраховуємо. Може зламатися побутова техніка, знадобиться терміново купити ліки або відремонтувати автомобіль. Ці витрати виникають несподівано, тому добре мати заощадження.

Ці відкладені гроші називаються резервом на випадок непередбачених витрат. Резерв на випадок непередбачених витрат відкладається не для повсякденних покупок, а лише на ті ситуації, коли він дійсно знадобиться. Якщо у нас є такий резерв, менша ймовірність того, що доведеться просити позику або брати кредит.

Аварійний резерв варто зберігати окремо, наприклад, на ощадному рахунку або в окремому конверті. Так буде менше спокуси витратити ці гроші на інші цілі. Не обов'язково відразу відкладати велику суму. Навіть щомісячне заощадження кількох тисяч форинтів може стати гарним початком. Головне – регулярно відкладати стільки, скільки ми можемо собі дозволити.

Практичний приклад

Каталіна щомісяця відкладає 3000 форинтів. За рік вона накопичує 36 000 форинтів. Одного дня у неї ламається холодильник, і ремонт обходиться в 28 000 форинтів. Оскільки у неї є резерв на випадок непередбачених витрат, вона може оплатити ремонт. Їй не доводиться просити позику, і в наступні місяці вона знову починає поповнювати свої заощадження.

Важливо знати: мета резерву на випадок непередбачених витрат полягає не в тому, щоб швидко зібрати багато грошей, а в тому, щоб забезпечити безпеку в несподіваних ситуаціях.

Методи формування резервів на випадок надзвичайних ситуацій

Аварійний резерв корисний тоді, коли його тримають окремо від грошей на повсякденні витрати. Так менша ймовірність, що ми поступово його витратимо. Найкраще зберігати його там, де він у безпеці, але при необхідності до нього можна швидко отримати доступ.

Простим рішенням може стати окремий банківський рахунок або субрахунок. У багатьох банках у мобільному додатку можна створити окрему «кишеню», «скарбничку» або цільовий накопичувальний рахунок. Йому можна дати назву, наприклад: «аварійний резерв». Так гроші не змішуються з щоденними витратами, але при цьому видно, скільки вже накопичилося.

Корисний метод – регулярне автоматичне перерахування. Це означає, що коли надходить зарплата, сімейна допомога чи інший дохід, банк автоматично перераховує невелику суму в резерв на випадок надзвичайних ситуацій. Це може бути навіть 1000-2000 форинтів. Головне – не намагатися відкласти гроші наприкінці місяця, бо до того часу вони часто вже закінчуються.

Тим, кому важко відкласти більшу суму, можна скористатися заощадженням із округленням, якщо банк пропонує таку послугу. У цьому випадку після покупки за допомогою банківської картки система округлює суму витрат у більшу сторону, а різницю автоматично відкладає. Наприклад, якщо хтось робить покупку на суму 870 форинтів, система округлює її до 1000 форинтів, і 130 форинтів надходять на накопичувальний рахунок.

Важливо, щоб резерв на випадок надзвичайних ситуацій не був заблокований на тривалий час, оскільки у разі непередбачених обставин він може знадобитися негайно. Водночас не варто тримати його на рахунку, який використовується щодня, оскільки звідти його легше витратити. На початковому етапі достатньо мати невелику суму на випадок непередбачених ситуацій, наприклад, 10-20 тисяч форинтів. Згодом можна прагнути накопичити суму, що покриває місячні, а потім і кількомісячні основні витрати.

Шлях до заощаджень: рольова гра

Мета: Розвивати навички прийняття рішень та фінансового планування на прикладі різних життєвих ситуацій.

Матеріали:

Картки: різні життєві ситуації (наприклад, зарплата, премія, несподіваний рахунок, подарунок)

Три зони: «Витрачу», «Заощаджу», «Ризикове рішення» Хід гри:

Ведучий показує картку із зображенням життєвої ситуації. Учасники вирішують, як би вони впоралися з цією ситуацією: витратили б гроші, відклали б їх або вирішили б проблему іншим способом. Після цього вони розміщують картку відповідно до свого вибору.

Далі ми разом обговорюємо, які переваги та наслідки можуть мати окремі рішення, як заощадження можуть допомогти в несподіваних ситуаціях і чому важливо планувати заздалегідь.

Послання: Усвідомлені фінансові рішення допомагають нам безпечніше розпоряджатися своїми грошима. Заощадження не означають, що треба відмовлятися від усього, а означають, що ми думаємо наперед і готуємося до майбутніх витрат.

Посвідчення на отримання медичної допомоги як форма фінансової підтримки.

Посвідчення на отримання медичної допомоги – це офіційний документ. Його можуть отримати особи, які через своє соціальне становище потребують такої допомоги.

За допомогою цього посвідчення можна безкоштовно або за пільговою ціною отримати певні ліки, що субсидуються, медичні допоміжні засоби та окремі спеціалізовані медичні послуги.

Подати заявку можна через Інтернет на сайті Magyarország.hu або особисто в урядовому відомстві, що відповідає за місце проживання.

Існує два види медичної допомоги за рахунок держави:

Медична допомога за рахунок держави, що надається на загальних підставах:

Це означає, що в певних життєвих ситуаціях допомога надається незалежно від доходу. Прикладом може бути інвалідність I-II групи, пенсія по інвалідності або статус особи, що перебуває на військовому утриманні.

Медична допомога, що надається на нормативній основі:

Ця допомога залежить від рівня доходу та регулярних щомісячних витрат на лікування. Тобто перевіряють, який дохід має заявник і скільки він регулярно витрачає на ліки або лікування.

Основні етапи подання заявки:

1. Отримання медичної довідки

Спочатку необхідно звернутися до лікуючого лікаря або сімейного лікаря за довідкою про те, які регулярні ліки або процедури вам потрібні.

2. Заповнення заяви

Далі слід заповнити бланк під назвою «Заява про призначення медичної допомоги за рахунок держави».

3. Подання заяви

Заповнену заяву та медичну довідку потрібно подати до районного управління або урядового вікна, що відповідає за місце проживання.

Процедуру можна розпочати й в електронному вигляді, наприклад, через «Портал для клієнтів».

Використання у повсякденному житті:

У аптеках система автоматично перевіряє, чи діє право на медичну допомогу за програмою «Közzgyógy». Тому для отримання ліків, як правило, не потрібно пред'являти пластикову картку.

Однак при поданні заявки на медичні допоміжні засоби або при отриманні деяких спеціалізованих медичних послуг може бути необхідним пред'явити посвідчення.

Детальну інформацію про точну суму допомоги та актуальні ліміти можна знайти в офіційному повідомленні NEAK.

Підсумок:

Заощадження – це ніби маленька фінансова «схринька зі скарбами»: вони допомагають свідомо розпоряджатися своїми грошима, готують до несподіваних витрат і крок за кроком наближають до ваших довгострокових цілей – чи то власне житло, навчання, професійна підготовка, пенсія чи майбутнє родини.

Що ми дізналися:

Гроші можна гнучко вносити на цей рахунок, знімати їх у будь-який час та відстежувати їх стан в електронному вигляді.

Існують різні типи рахунків, наприклад, класичний, строковий або дитячий/студентський рахунок, і кожен з них має свої переваги.

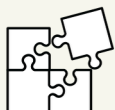
Важливо звертати увагу на процентні ставки, витрати та доступність.

Регулярне, усвідомлене заощадження допомагає підготуватися до несподіваних витрат, таких як медичні витрати, ремонт житла або невеликі зміни в житті.

Заощадження доступні кожному, незалежно від віку, соціального походження та рівня цифрової грамотності.

Зв'язок із попередніми розділами:

Ощадний рахунок – це засіб свідомого управління фінансами та завчасного планування перед отриманням кредиту: спочатку ми заощаджуємо, щоб не доводилося вдаватися до ризикованого кредиту, і таким чином захищаємо власну фінансову стабільність та свою сім'ю.

Ключова думка: «Свідомо відкладати гроші простіше, ніж згодом покривати несподівані витрати за рахунок кредиту».

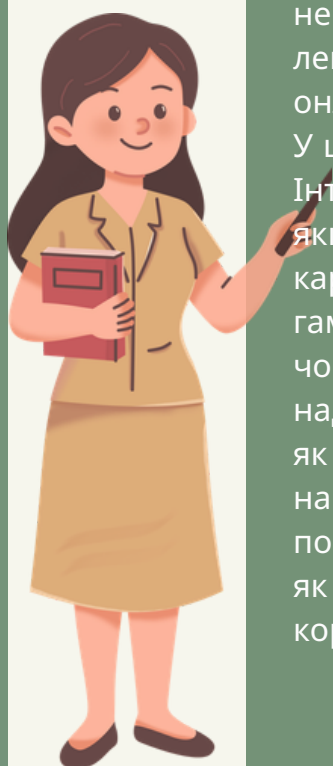

Захищайте свої гроші та дані й в Інтернеті!

“

«СПРАВЖНІЙ ШАХРАЙ НЕ ВИКОРИСТОВУЄ ПРИМУС:
«ВІН ДОСЯГАЄ ТОГО, ЩО МИ СТАЄМО СПІВУЧАСНИКАМИ ЗЛОЧИНУ, СКОЄНОГО
ПРОТИ НАС САМИХ. ВІН НІЧОГО НЕ КРАДЕ, МИ САМІ ЙОМУ ЦЕ ДАЄМО».

МАРІЯ КОННІКОВА

Сьогодні Інтернет є частиною нашого повсякденного життя: ми можемо робити покупки, оплачувати рахунки, купувати квитки, читати новини, підтримувати зв'язок з іншими людьми або навіть навчатися. Онлайн-можливості роблять наше життя зручнішим, але водночас можуть таїти в собі небезпеки. Під час користування Інтернетом важливо захищати свої гроші, особисті дані та онлайн-облікові записи. Якщо ми користуємося ненадійними сайтами, повідомленнями чи додатками, то можемо легко стати жертвою шахрайства, крадіжки даних або інших онлайн-загроз.

У цьому розділі ми дізнаємося, як безпечніше користуватися Інтернетом. Ми дізнаємося:

які безпечні способи оплати варто використовувати, наприклад, картку з попереднім поповненням або окремий віртуальний гаманець;

чому важливо захищати облікові записи, використовувати надійний пароль та двофакторну автентифікацію;

як розпізнати надійні веб-сайти та підозрілі пропозиції;

на що слід звертати увагу під час користування електронною поштою, повідомленнями, додатками та соціальними мережами;

як захистити свої особисті дані та гроші під час щоденного користування Інтернетом.

Коротка розмова на вступ

Перш ніж заглибитися в тему, варто провести коротку розмову:

Як часто ти робиш покупки в Інтернеті? Яким способом ти при цьому розраховуєшся: банківською карткою, передплаченою карткою чи іншим способом? Чи траплялося тобі коли-небудь сумніватися, чи є веб-сайт безпечним?

Ця розмова допоможе тобі, виходячи з власного досвіду, налаштуватися на тему та підготуватися до того, щоб у наступній частині вивчити практичні поради та правила безпечних онлайн-покупок.

Банківська картка: ключ до твого рахунку. Банківська картка – це ключ до твого рахунку, за допомогою якого ти можеш отримати доступ до своїх коштів. З її допомогою ти можеш розраховуватися в магазинах, в Інтернеті або знімати готівку в банкоматі.

Тому дуже важливо дбати про безпеку своєї картки:

Якщо він потрапить до чужих рук, хтось зможе отримати доступ до твоїх грошей.

Ніколи не віддавайте їх незнайомцям, не повідомляйте ні PIN-код, ні номер CVC!

Під час онлайн-покупок, якщо є така можливість, використовуйте окрему, заздалегідь поповнену картку або віртуальну картку, а не ту, що прив'язана до вашого основного рахунку.

Суть у тому, що банківська картка – це не лише засіб для оплати, а й ключ до ваших грошей. Якщо ви користуєтеся нею обережно, ваші гроші залишаться в безпеці.

Безпечні онлайн-покупки – це не лише захист ваших грошей, а й ваших особистих даних. Завжди перевіряйте всі джерела, а якщо ви не впевнені, зверніться за допомогою.

У цифровому світі дедалі частіше зустрічаються підроблені електронні листи, шахрайські веб-сайти та фальшиві платіжні додатки. Важливо навчитися їх розпізнавати та захищати свої особисті дані й фінансову інформацію.

A hamis emailhez, telefonhíváshoz fűződik az illetéktelen adománygyűjtés és az ún. unokázós csalás. Ennek leginkább a közösség idősebb tagjai vannak kitéve.

крадіжка даних, дані картки, двофакторна аутентифікація, інтернет-банкінг, онлайн-покупки, шахрайство, переказ коштів

У цифровому світі дедалі частіше зустрічаються підроблені електронні листи, шахрайські веб-сайти та фальшиві платіжні додатки. Важливо навчитися їх розпізнавати та захищати свої особисті дані й фінансову інформацію. Щоб краще це зрозуміти, давайте по черзі розглянемо, на що слід звертати увагу під час онлайн-покупок та захисту своїх облікових записів. Ми дізнаємося, як розпізнавати підозрілі повідомлення, як користуватися безпечними способами оплати та якими простими правилами можна захистити свої гроші.

Як захистити свої кошти та особисті дані в Інтернеті?

Безпечна оплата

Під час онлайн-покупок, якщо це можливо, не використовуйте свою основну банківську картку. Якщо дані вашої картки викрадуть, під загрозою можуть опинитися всі ваші гроші.

Більш безпечні рішення:

Картка з попереднім поповненням (одноразова)

Це наче окремий гаманець. Ти кладеш туди лише стільки грошей, скільки хочеш витратити. Якщо трапиться неприємність, втратиш лише цю суму.

Окремий платіжний додаток або віртуальна картка, наприклад: Revolut, Wise. Це також допоможе відокремити твої гроші від основного рахунку.

Бережи свій обліковий запис

Якщо хтось отримає доступ до вашого облікового запису, він зможе робити замовлення від вашого імені, використовувати збережену картку та отримати ваші дані (ім'я, адресу). Тому важливо: використовуйте надійний пароль. Він не повинен бути простим (наприклад, рік народження, ім'я).

Увімкніть двофакторну аутентифікацію

Під час входу недостатньо лише пароля. Необхідно також ввести додатковий код (SMS або електронною поштою) Перевірте веб-сайт

Перш ніж робити замовлення, переконайтеся, що сайт справжній.

«Фальшиві сайти» можуть бути дуже схожими на справжні. Підозрілими можуть бути такі ознаки: відсутність номера телефону або адреси; дивна веб-адреса, що не схожа на назву компанії; надто дешева пропозиція. Якщо щось здається занадто гарним, щоб бути правдою, це може бути шахрайством.

Висновок

Завжди будь обережним під час онлайн-покупок.

Захищай свої дані та гроші за допомогою простих заходів безпеки.

Остерігайтеся шахраїв!

Шахрай (scammer) – це людина, яка обманює, щоб отримати від вас гроші або дані.

Підозрілі повідомлення

Ви можете отримати SMS або електронний лист, наприклад:

«Проблема з вашим замовленням, натисніть тут!»

«Ось ваш рахунок за телефон».

Спочатку завжди запитайте себе:

«Чи замовляв я це?»

«Чи знайомий мені цей сайт?»

Якщо ви не впевнені, не натискайте на посилання!

Краще не відкривайте веб-сторінку!

Або: зателефонуйте до служби підтримки клієнтів!

Підозрілий телефонний дзвінок

Будьте обережні, якщо:

Дзвонять із банку, у якому у вас немає рахунку!

Кажуть, що «переключать» вас на інший банк (такого банки не роблять).

Просять переказати ваші гроші кудись інше.

Просять вас завантажити якусь програму

(наприклад, AnyDesk, TeamViewer).

Це майже напевно шахрайство!

DOWNLOAD NOW

Ніколи не вказуйте наступні дані!

Дані банківської картки:

- номер картки
- дата закінчення терміну дії
- 3-значний код (CVC)

Дані Netbank:

- ім'я користувача
- пароль

Коди:

- Код, отриманий у SMS
- банківське підтвердження
- активаційний код

Банк ніколи не запитує про це!

Як тебе можуть обдурити, якщо ти надаси ці дані?:

- заходять у твій обліковий запис
- здійснюють платежі від твого імені
- крадуть твої гроші

 Важливі правила:

- Якщо на тебе тиснуть, будь насторожі!
- Якщо дзвонить незнайомець, будь обережним! Не
- завантажуй програми на прохання!
- Не розголошуй особисті дані!

У соціальних мережах:

- Не залишайте документи на видному місці! Не
- показуйте свою банківську картку! Не записуйте
- свої особисті дані! Що робити, якщо трапиться
- неприємність?

Якщо ви ввели дані:

- негайно зателефонуйте до свого банку!
- У разі потреби зверніться до поліції!

Висновок:

- Якщо щось здається підозрілим, краще зупинись і
- подумай! Краще двічі перевірити, ніж втратити свої гроші!

Безпечне управління фінансами в Інтернеті – це не лише питання технічних знань, а й захист від шахрайства та фінансових втрат, що гарантує, що кожен, незалежно від віку, статі чи соціального походження, може спокійно та безпечно користуватися цифровими фінансовими інструментами, чи то переказ коштів, здійснення платежів чи перевірка рахунків.

Справжнє повідомлення чи шахрайське? - Гра «Безпечні онлайн-покупки»

Мета:

Гра допомагає розпізнавати підозрілі повідомлення та навчає безпечним діям в Інтернеті.

Хід гри:

Фасилітатор зачитує повідомлення. Учасники вирішують, як би вони відреагували:

зайдуть в офіційний банківський додаток або на веб-сайт;

звернуться за допомогою до банку або до компетентної особи;

не натиснуть на посилання та не вкажуть свої дані.

Потім спільно обговорюємо, чому це рішення є безпечним або ризикованим.

Приклади повідомлень:

❌ «Вітаємо! Ви виграли 50 000 Ft! Натисніть на посилання та введіть дані своєї банківської картки».

❌ «Ваш рахунок заблоковано. Натисніть тут, щоб підтвердити дані!»

⚠️ «Ми виявили незвичайну транзакцію. Перевірте її в банківському додатку.»

Повідомлення:

У разі отримання підозрілих повідомлень не натискайте на невідомі посилання та не вказуйте особисті або банківські дані. Завжди перевіряйте інформацію в офіційному додатку або на офіційному веб-сайті.

Дякуємо, що взяв участь у занятті! Ти вже зробив багато, просто слухаючи, задаючи питання та розмірковуючи над своїми фінансовими звичками. Це був правильний і розумний крок, адже кожне маленьке усвідомлене рішення наближає тебе до впевненого управління своїми фінансами.

Пам'ятай: фінансові знання формуються крок за кроком. Вчися заощаджувати, відстежуй свої витрати та дбай про безпеку під час онлайн-платежів або покупок.

«Дивись не на те, скільки у тебе грошей, а на те, наскільки розумно ти вмієш ними користуватися!»

Поділіться тим, що ви дізналися, з іншими, обговоріть фінансові рішення та питання безпеки, а також підтримуйте одне одного. Кожен найменший крок має значення, і кожен досвід наближає вас до мети.

Почніть, дійте у своєму темпі та радійте кожному успіху в управлінні своїми фінансами!

Словник термінів

Крадіжка даних: Коли хтось без дозволу отримує доступ до твоїх особистих або фінансових даних.

Борг: Сума грошей, яку ти повинен повернути комусь, оскільки взяв у нього позику.

Правило обмеження боргу: законодавче обмеження, яке визначає, яку суму кредиту ви можете взяти у порівнянні з вашим доходом.

Обмінний курс: співвідношення, яке показує, скільки коштує одна валюта порівняно з іншою.

Банківський рахунок: рахунок, який ви відкриваєте в банку; на нього надходить ваша зарплата, і з нього ви можете управляти своїми фінансами, наприклад, здійснювати перекази або розраховуватися картою.

Дохід: гроші, які ви отримуєте, наприклад, зарплата, допомога або сума, отримана від продажу.

Інвестиція: діяльність, під час якої ви вкладаєте свої гроші з якоюсь метою (наприклад, у акції чи нерухомість), щоб згодом мати більше грошей.

Іноземна валюта: іноземна валюта, наприклад, євро чи долар.

Поточний рахунок: банківський рахунок, призначений для щоденних грошових операцій, з якого ви можете в будь-який час зняти гроші або здійснити платіж.

Місячний ліміт: Сума грошей, яку ви можете витратити за місяць після вирахування обов'язкових витрат.

Кредит: Позика, яку ви отримуєте від банку і яку потрібно повернути разом із відсотками.

Забезпечення кредиту: Майно (наприклад, квартира, автомобіль), яке банк вимагає як забезпечення для надання кредиту.

Коефіцієнт забезпечення кредиту: Коефіцієнт, який показує, як вартість майна, наданого в якості забезпечення, співвідноситься із сумою отриманого кредиту.

Кредитоспроможність: Оцінка того, наскільки людина є надійною у погашенні кредиту, виходячи з її доходів та боргів.

Дохід: Гроші, які ти отримуєш в обмін на працю або іншу діяльність.

Коефіцієнт співвідношення доходу до суми виплат за кредитом (JTM): Правило, яке визначає, скільки відсотків від твого доходу ти можеш витратити на погашення кредиту.

Дані картки: Інформація, пов'язана з банківською картою, наприклад, номер картки, термін дії, код безпеки.

Проценти за прострочення: Додаткові кошти, які ви повинні сплатити, якщо запізнюєтеся зі сплатою боргу або чергового платежу.

Готівка: Фізичні гроші, тобто банкноти та монети.

Бюджет: Заздалегідь складений план того, на що і скільки грошей ви хочете витратити, а також який у вас буде дохід.

Витрати на управління боргами: Ті комісії, які нараховуються, якщо ви не сплачуєте борг вчасно і доводиться вживати заходів для його стягнення.

Центральна кредитна інформаційна система (КХР): База даних, у якій банки ведуть облік кредитних даних, наприклад, чи регулярно хтось погашає борг або чи має він заборгованість.

Двофакторна аутентифікація: Система безпеки, в якій для входу в систему або здійснення платежу недостатньо лише пароля – також вимагається друге підтвердження (наприклад, SMS-код).

Витрати: Сума грошей, яку ви витрачаєте, наприклад, на оплату рахунків, покупки або розваги.

Лізинг: Такий варіант, коли ви оплачуєте щось (наприклад, автомобіль) частинами, і лише в кінці воно повністю переходить у вашу власність.

Заощадження: Гроші, які ви не витрачаєте, а відкладаєте на потім.

Ощадний рахунок: Банківський рахунок, на якому ви зберігаєте відкладені гроші та можете отримувати за них відсотки.

Netbank: Онлайн-платформа, де ви можете керувати своїм банківським рахунком через Інтернет: перевіряти залишок, здійснювати перекази, вносити кошти.

Онлайн-покупки: Коли ви замовляєте та оплачуєте товари або послуги через Інтернет.

Розстрочка: Частина більшої суми, що сплачується періодично невеликими частинами.

Шахрайство: Шахрайство або обман, зазвичай в Інтернеті, коли хтось намагається виманити гроші або дані.

Рахунок: Фінансовий документ, який підтверджує, що ви оплатили або повинні оплатити товар чи послугу.

Ощадний рахунок: Форма заощадження, за якою ви розміщуєте гроші та отримуєте за них відсотки.

Хвороби: грошова допомога, яку ви отримуєте, якщо через хворобу не можете працювати.

Резерв: відкладені гроші на випадок, якщо виникнуть непередбачені витрати.

Заборгованість: сума, яку ви ще не повернули іншій особі або установі.

Соціальне страхування: Державна система, яка забезпечує медичне обслуговування та певні грошові виплати.

Погашення: Повернення боргу або кредиту частинами.

Щомісячний платіж: Регулярна щомісячна сума, яку ви сплачуєте для погашення кредиту.

Переказ: Коли ви надсилаєте гроші з одного банківського рахунку на інший.

Використані джерела

Adathalász hír. (2020). UniCredit Bank.

https://www.unicreditbank.hu/hu/popupeditpages/rolunk/hasznos_informaciok/fri ss_hirek/adathalasz-hir.html

Bank of America. (2019). Creating a budget with a personal budget spreadsheet.

Better Money Habits. <https://bettermoneyhabits.bankofamerica.com/en/saving-budgeting/creating-a-budget>

BiztosDöntés. (é. n.). Áruhitel. <https://biztosdotes.hu/cikkek/aruhitel>

Chubb, C. (2025, January 23). The most neglected part of your financial plan:

Your health. WealthKeel Advisors LLC. <https://wealthkeel.com/blog/health-and-wealth/>

Financial Conduct Authority. (2017, August 9). Protect yourself from scams.

<https://www.fca.org.uk/consumers/protect-yourself-scams>

Fidelity. (2026, January 5). How to budget | Fidelity's budgeting guideline.

<https://www.fidelity.com/learning-center/personal-finance/spending-and-saving>

Foligno, J. (2025, June 4). Why prioritizing your health is the smartest long-term investment you can make. Wealthtender. <https://wealthtender.com/insights/why-prioritizing-your-health-is-the-smartest-long-term-investment-you-can-make/>

Hungary: Health System Expenditures - World Health Systems Facts. (2025,

October 31). World Health Systems Facts. <https://healthsystemsfacts.org/hungary-health-system-expenditures/>

[health-system-expenditures/](https://healthsystemsfacts.org/hungary-health-system-expenditures/)

HVG BrandLab. (2026, március 7.). 5 tipikus buktató, ami elviszi a pénzügyeket.

https://hvg.hu/brandcontent/20260307_otp-megtakaritas-ongondoskodas

K&H Bank. (é. n.). Fix vagy változó kamatozású lakáshitel?

<https://www.kh.hu/cikkek/fix-vagy-valtozo-kamatozasu-lakashitel>

Magyar Nemzeti Bank. (2021). Oktatófilmek a pénzügyi tudatosságról.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penzugyi-navigator-filmek/oktatofilmek-a-penzugyi-tudatossagrol>

Magyar Nemzeti Bank. (2022, augusztus 17.). Háztartási költségvetés.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/csaladi-zold-penzugyek/zold-gazdalkodas-otthon/penzugyi-tervezes/haztartasi-koltsegvetes>

Magyar Nemzeti Bank. (2023). Digitális biztonság.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/digitalis-biztonsag>

Magyar Nemzeti Bank. (2024). A hitel nem ajándék - MNB-kampány a kiszámítható ünnepi pénzügyekhez.

<https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2024-evi-sajtokozlemenyek/a-hitel-nem-ajandek-mnb-kampany-a-kiszamithato-unnepi-penzugyekhez>

Magyar Nemzeti Bank. (2025). Hitel és lízing.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/hitel-lizing>

Magyar Nemzeti Bank. (2025, szeptember). Tájékoztató a túlzott eladósodottság kockázatairól [PDF]. <https://www.mnb.hu/letoltes/tajekoztato-a-tulzott-eladosodottsag-kockazatairol-2025-09.pdf>

Magyar Nemzeti Bank. (é. n.). A fizetés elmaradásának következményei.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/hitel-lizing/fizetesi-nehezsegek/a-fizetes-elmaradasanak-kovetkezmenyei>

Magyar Nemzeti Bank. (é. n.). Áruhitelek.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/hitel-lizing/fogyasztasi-hitelek/aruhitelek>

Magyar Nemzeti Bank. (é. n.). Biztosítások.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/biztositasok>

Magyar Nemzeti Bank. (é. n.). Fizetési nehézségek.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/hitel-lizing#fizetesi-nehezsegek>

Magyar Nemzeti Bank. (é. n.). Hitelek (Pénzügyi Navigátor füzet).

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penzugyi-navigator-fuzetek/hitelek>

Magyar Nemzeti Bank. (é. n.). Ingatlan célú hitelek.

<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/hitel-lizing/jelzalog-hitelek/ingatlan-celu-hitelek>

Martin, L. (é. n.). The Budget Planner. MoneySavingExpert.

<https://www.moneysavingexpert.com/banking/Budget-planning/>

Moonlock by MacPaw. (2024, November 29). Online Shopping Is NOT Safe – Unless You Follow These Security Tips [Videó]. YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=9asillo-yZY>

NN Biztosító. (é. n.). Családi költségvetés - Pénzügyi tervezés otthon.

<https://www.nn.hu/magazin/megtakaritas/csaladi-koltsegvetes-penzugyi-tervezes-otthon>

OTP Fáy Alapítvány. (é. n.). Pénzügyi alapok és digitális veszélyek - interaktív előadás (handout). <https://digitalisoktatasi.otpfayalapitvany.hu/tananyagkinalat/>

Pénzkalauz. (é. n.). Pénzügyi tudatosság. <https://penzkalauz.hu/penzugyi-tudatossag/>

Szendrei, Á. (2018, augusztus 21.). Háztartási, családi költségvetés készítése - Letölthető költségvetés-tervezővel. <https://szendreiam.hu/tervezes/haztartasi-koltsegvetes-keszitesel>

Szendrei, Á. (2023, február). A 7+1 legfontosabb pénzügyi szabály, ami segít elérni a céljaidat.

The New Oil. (2024, November 2). 2024 Guide to Safe Online Shopping.

Világgazdaság. (2025, január). MNB Fogyasztói Percek: Segítség a fogyasztási hitelek útvesztőjében.

Weigl-Kiss, E. (é. n.). Gazdálkodás tréning-vázlat - pénzügyi ismeretek csoportfoglalkozáshoz. Magyar Vöröskereszt Budapest Fővárosi Szervezete, Csepeli Családok Átmeneti Otthona.

НОТАТКИ

